

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Статтю присвячено постановці та вирішенню проблемних питань навчання професійної англійської мови студентів нефілологічних спеціальностей. Автор вважає не виправданим перевантаження студентів-нефілологів тонкощами англійської граматики і зосереджує увагу на необхідності наповнювати їхній вокабуляр професійною лексикою та розвивати навички фахового спілкування. Замість переказу текстів на заняттях бажано вчити написання ділових листів, оформлення їх відповідно до стандартів комунікативної поведінки країни-отримувача. Більше уваги необхідно приділяти веденню ділової документації, написанню резюме, звітів, заповненню анкет, укладанню договорів, прийняттю у ділових колах формулам звертання, вибачення, перепитування, уточнення тощо.

Ключові слова: навчання професійної англійської мови; студенти нефілологічних спеціальностей; зміст; методи; види навчальної діяльності.

Постановка проблеми. Україна переживає складний період трансформації суспільного розвитку й радикальних перетворень у галузі освіти, намагаючись вийти на рівень європейських та світових стандартів. Останнім часом державою здійснено значні кроки у напрямку реформування освіти на всіх рівнях: прийнято Закони України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), опубліковано «Дорожню карту реформування вищої освіти України» (2018), інші документи, що врегульовують освітню діяльність у нашій країні. Питання важливості й необхідності володіння іноземною мовою порушувались у концепції «Нової української школи» (2016), де серед десяти ключових компетентностей на другому місці (після спілкування державною мовою) згадується спілкування іноземними мовами [5]. На рівні вищої школи про формування іноземної комунікативної компетенції йшлося в Законі України «Освіта. Україна XXI століття» (1991), Національній доктрині розвитку освіти в Україні (2002), Законі України «Про вищу освіту» (2014), Указі президента про визнання 2016 р. «роком англійської мови», інших документах.

Іншомовна освіта в Україні реформується з урахуванням основних досягнень європейських країн у цій галузі та відповідно до таких документів Ради Європи як «Білінгвальна освіта: основні стратегічні завдання», «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання», «Європейський мовний портфель», «Приведення екзаменів з мови у відповідність до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти» та вимоги до Євроспітів.

Зміни у структурі міжнародних відносин сприяють переосмисленню мети вивчення іноземних мов у вищій школі, формуванню додаткової мотивації до оволодіння іноземною мовою як засобом міжнародно-

го спілкування. У період оновлення всіх аспектів життєдіяльності суспільства та розширенням міжнародних зв'язків з огляду на стратегічну мету нашої держави – інтеграцію в європейське співтовариство, об'єктивний рівень фахової підготовки майбутнього спеціаліста з сільського господарства, економіки, екології, правознавства тощо визначається сформованістю його професійних та особистісних якостей, серед яких розвинуті вміння міжкультурного спілкування посідають особливе місце.

Аналіз актуальних досліджень. Питання іншомовної підготовки студентів нефілологічних спеціальностей порушувались у дослідженнях численних вітчизняних науковців. Навчання ESP (англійська для спеціальних цілей) постійно привертає увагу вчених, методистів, викладачів-практиків. У центрі дослідження Р. Гришкової – методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей [1]. О. Заболотська присвятила свої наукові доробки загальним питанням методики викладання іноземних мов у ВНЗ [3], Л. Морська вивчала сучасні тенденції у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей, зокрема для спортсменів [4]. Н. Сура досліджувала професійну іншомовну підготовку майбутніх фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій у технічних університетах [8], О. Тарнопольський та С. Кожушко зосредились на методиці навчання англійської мови для ділового спілкування [6] та видали підручник для економістів «Business Projects», побудований на засадах ділової гри-симуляції. Разом з тим багато актуальних питань викладання іноземної мови студентам нефілологічних спеціальностей залишаються проблемними через відсутність єдиних узгоджених вимог до рівня володіння мовою, постійно змінювану ситу-

ацію на ринку праці, комп'ютеризацію всіх сфер бізнесової діяльності тощо.

Мета статті. Привернути увагу науковців, методистів, викладачів-практиків до ситуації з навчанням професійної англійської мови студентів-нефілологів. Виявити й описати проблемні питання у викладанні англійської мови за професійним спрямуванням, запропонувати шляхи їх вирішення.

Методи дослідження. Автором проаналізовано останні публікації з теми статті, виявлено проблемні питання шляхом опитування викладачів англійської мови на нефілологічних факультетах та анкетуванням студентів. Здійснено контент-аналіз потенційного англомовного вокабуляра майбутніх філологів та студентів інших спеціальностей, узагальнено розбіжності у володінні сучасною англійською мовою випускниками-філологами та здобувачами вищої освіти нефілологічного профілю.

Виклад основного матеріалу. В Україні мовна освіта визнана одним з найголовніших складників вищої освіти. Без володіння іноземними мовами неможливо реалізувати соціальну та професійну мобільність людини. Наразі суспільство почало усвідомлювати принципово нову роль мовної освіти в сучасному інформаційному світі. В одному із основних принципів Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти говориться про те, що «лише шляхом кращого оволодіння сучасними європейськими мовами можна полегшити спілкування та взаємодію між європейцями з різними рідними мовами заради підтримки європейської мобільності, взаєморозуміння та співпраці, та подолати упередження та дискримінацію» [2; с. 17]. Відповідно до цих Рекомендацій щодо рівня володіння іноземною мовою студенти вищих навчальних закладів повинні «володіти вміннями вільно висловлюватися без суттєвої витрати часу на пошук адекватних мовних засобів у процесі досягнення ним соціальних, академічних і професійних цілей» [2; с. 24]. У контексті Рекомендацій Ради Європи студент розглядається як суб'єкт, який сам ставить собі мету навчання, а викладач вибирає для нього стратегію досягнення цієї мети. В Рекомендаціях підкреслюється, що мовні навички – це база, інструментарій для досягнення позитивного результату на рівні комунікативних дій, і граматики чи лексики не повинні бути ізольованими від комунікативних цілей об'єктом викладання [2; с. 20].

Наразі ж ситуація з викладанням професійної англійської мови студентам-нефілологам складається так, що викладачі (особливо молоді), будучи самі випускниками філологічних факультетів, не зовсім усвідомлюють різницю в навчанні мови майбутніх учителів англійської мови та потенційних інженерів, механіків, агрономів, економістів. Викладачі ESP автоматично переносять методи, якими їх навчали на філологічному факультеті, в аудиторію, де вчаться студенти інших спеціальностей, не зважаючи на те, що мета вивчення іноземної мови в них зовсім інша. Аналіз студентських анкет засвідчив, що на заняттях іноземної мови надто багато часу і зусиль витрачається на засвоєння граматичних форм на шкоду розвитку комунікативних умінь. Замість цілеспрямованої роботи із засвоєння професійної лексики й обговорення

важливих професійних тем викладачі тренують студентів у використанні граматичних явищ на рівні словосполучення чи одного речення, що не призводить до розвитку навичок комунікації. Часто студентам-нефілологам буває важко усвідомити складнощі англійської граматики, і вони втрачають інтерес до вивчення мови через неспроможність подолати мовні труднощі, що дедалі накопичуються. У відповідь на заклики викладача вчити нові словоформи студенти заучують зразки їх використання, але вони не входять до активного вокабуляра студента, він не послуговується ними у власному мовленні. Тож, на нашу думку, викладачам, які працюють на нефілологічних факультетах, слід усвідомлювати різницю в навчанні мови філологів і студентів інших спеціальностей і не створювати для них штучні перепони для розвитку іншомовних комунікативних умінь.

Інша проблема, на яку необхідно звернути увагу, це володіння викладачами професійною лексикою тієї спеціальності, студентів якої вони вчать англійської мови. Як правило, коли до нас приїздять носії мови чи представники англомовних видавництв, вони наголошують на тому, що викладач має навчити студентів готувати презентації, виступати з доповідями англійською мовою, відповідати на рекламачі споживачів, і для цього викладачеві не треба заглиблюватися у вивчення професійної лексики: студенти все зроблять самі, викладач має проконтролювати, чи все правильно з точки зору граматики. Насправді, якщо викладач не володітиме відповідною лексикою, студенти не довірятимуть йому, а взаємодовіра є запорукою позитивної атмосфери на занятті, що сприяє кращому засвоєнню знань.

Ще одним проблемним аспектом є зміст навчання, тобто, відповідь на питання «чого навчати?». Як виявилось у процесі міжпредметної координації викладачів англійської мови з викладачами професійних дисциплін, бажано було б учити студентів не тільки читанню й перекладу, але й написанню ділових листів, оформленню їх відповідно до стандартів комунікативної поведінки країни-отримувача. Більше уваги необхідно приділяти веденню ділової документації, написанню резюме, звітів, заповненню анкет, укладанню договорів, загальноприйнятим у ділових колах формулам звертання, вибачення, перепитування, уточнення тощо. Такі мовні кліше спрощують спілкування, допомагають вирішувати спірні питання. Засвоєння норм комунікативної поведінки та знання соціокультурних особливостей країни-партнера необхідне для продуктивної співпраці в будь-якій галузі. На наше переконання, на заняттях треба більше використовувати можливості ділових та рольових ігор, моделювання ситуацій співпраці, симуляцію бізнес активності, кейс-метод та інші сучасні види навчальної діяльності.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Викладачам ESP слід зважати на те, що англійська мова не буде фахом для студентів, яких вони вчать, і якщо вони не усвідомлять принципову різницю у вживанні, наприклад, англійських часових форм, це навряд чи відіб'ється на їхній професійній кар'єрі. Відповідно до методичного принципу апроксимації (наближення), якщо студент робить помилку,

яка не призводить до викривлення змісту висловлювання і його можна зрозуміти, нею можна знехтувати, не знижуючи оцінку. Це мотивуватиме студентів до висловлення власної думки, дозволить не боятися зробити помилку й отримати нижчий бал. Більше уваги слід приділяти алгоритму ведення ділової документації, переписки, написанню резюме, звітів, заповненню анкет, укладанню договорів, прийняттю у ділових колах формулам звертання, вибачення, перепитування, уточнення тощо. Мовні кліше спрощують спілкування, допомагають вирішувати спірні питання. Викладач ESP має постійно підтримувати зусилля студентів опанувати англійську мову, організовуючи на заняттях види роботи, що викликають зацікавленість, дозволяють поділитися з одногрупниками

своїми думками, сформулювати власну точку зору на проблему, що обговорюється. Сам викладач має постійно дбати про збагачення власного професійного вокабуляра зі спеціальності, на якій він працює. Використовуючи ділові та рольові ігри, моделювання ситуацій співпраці, симуляцію бізнес активності, кейс-метод та інші сучасні інтерактивні види роботи, викладач сприятиме вирішенню проблемних питань у навчанні англійської мови за професійним спрямуванням.

Подальші наукові розвідки пов'язані з питаннями використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні ESP та самостійної роботи з професійної англійської мови студентів нефілологічних спеціальностей.

Список використаних джерел

1. Гришкова Р. О. Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей // Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. – 220 с.
2. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. С. Ю. Ніколаєва // К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Заболотська О. О. Методика викладання іноземних мов у ВНЗ. – Херсон : Айлант, 2010. – 288 с.
4. Морська Л. І. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей // Іноземні мови. – 2012. – № 2. – С. 23–24.
5. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи // Львів, 2016. – 34 с.
6. Тарнопольський О. Б., Кожушко С. П. Методика обучения английскому языку для делового общения. – К. : Ленвит, 2004. – 192 с.
7. Самойленко Н. Б. Міжкультурна компетентність майбутніх фахівців гуманітарного профілю : Монографія. – Севастополь : Рібест, 2013. – 412 с.
8. Сура Н. А. Професійна іншомовна підготовка майбутніх фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій у технічних університетах : Монографія / Н. А. Сура. – Луганськ : СЛУ імені В. Даля, 2012. – 300 с.

А. В. Артюхова,

канд. пед. наук, доцент,

Николаевский национальный аграрный университет, г. Николаев, Украина

ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ ИНОЯЗЫЧНОЙ ПОДГОТОВКИ СТУДЕНТОВ НЕФИЛОЛОГИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Статья посвящена постановке и решению проблемных вопросов обучения профессионального английского языка студентов нефилологических специальностей. Автор считает неоправданным перегрузку студентов-нефилологов тонкостями английской грамматики и сосредоточивает внимание на необходимости наполнять их вокабуляр профессиональной лексикой и развивать навыки профессионального общения. Вместо перевода текстов на занятиях желательнее учить написания деловых писем, оформление их в соответствии со стандартами коммуникативного поведения страны-получателя. Больше внимания необходимо уделять ведению деловой документации, написанию резюме, отчетов, заполнению анкет, заключению договоров, принятием в деловых кругах формулам обращения, извинения, переспрашивание, уточнения и др.

Ключевые слова: обучение профессионального английского языка; студенты нефилологических специальностей; содержание; методы; виды учебной деятельности.

A. V Artyukhova,

Mykolayiv National Agrarian University, Mykolaiv, Ukraine

ISSUES FOREIGN LANGUAGE TRAINING OF STUDENTS OF NON-PHILOLOGICAL SPECIALTIES

The article is devoted to the formulation and solution of problematic issues of teaching professional English language students of non-philological specialties. The author considers unjustified overload students nefilolohiv intricacies of English grammar and focuses on the need to replenish their vocabulary and develop professional vocabulary skills of professional communication. Instead, the transfer of texts in the classroom desirable to teach writing business letters, design them according to the standards of communicative behavior of the recipient country. More attention should be given to conducting business documents, writing briefs, reports, filling out forms, contract, accepted in business circles formulas address, forgiveness, perepytuyannya, refinement and more.

Key words: teaching English professional; students of non-philological disciplines, contents; methods; learning activities.

Рецензенти: Гришкова Р. О., д-р пед. наук, професор;

Шерстюк Л. В., канд. пед. наук, в.о. доцента кафедри